

Prof. dr Boris Marović,*
doc. dr Nebojša Žarković**

Jugoslovensko osiguranje i integracioni proces u Evropi

1. UVOD

Katastrofa od 11. septembra 2001. godine u Americi biće upamćena kao jedna od najvećih tragedija koja je uzdrmla svetsku ekonomiju sa nesagledivim posledicama. Štete, koje se u ovom trenutku procenjuju na preko 100 milijardi dolara, biće sa preko 80% nadoknadene po osnovu osiguranja i reosiguranja. Govoriti o značaju i funkciji osiguranja posle ove konstatacije – irelevantno je.

Adekvatno tome, moderno tržište osiguranja već odavno se ne može podvesti samo pod sferu zaštite imovine i lica. Polazeći od uloge i specifičnosti ove delatnosti, prisutna je neprekidna potreba za razvijanjem istraživačkog pristupa brojnim otvorenim pitanjima iz njenog domena kako bi se osiguranje što egzaktnije i temeljitije analiziralo, a njegovi problemi i dostignuća što detaljnije elaborirali. U žiži ovog rada nalazi se jugoslovensko osiguranje sa stanovišta dostignutog stepena njegovog razvoja i mogućnosti priključenja savremenim integracijskim tokovima koji karakterišu razvijena tržišta, pogotovo u Zapadnoj Evropi.

2. JUGOSLOVENSKO TRŽIŠTE OSIGURANJA

Megainflacijom 1993–1994. godine kada su fondovi osiguranja bili praktično uništeni. NATO bombardovanje u proleće 1999. ostavilo je dalekosežne posledice po jugoslovensko tržište osiguranja i reosiguranja. *Zakon o osiguranju imovine i lica* iz 1996. godine, donet u uslovima međunarodne izolacije, u najvećem delu ostao je na snazi. Osiguravajuće organizacije su i u novonastaloj situaciji produžile da sprovedu sve vidove osiguranja po važećim uslovima i tarifama.

Jedno od važnih obeležja stanja na tržištu čini i okolnost da je tokom 2000. godine dovršeno usaglašavanje opštih akata i poslovanja organizacija za osiguranje sa *Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i lica*. Glavno obeležje ovih izmena jeste pooštavanje uslova za izdavanje dozvola za rad povećanjem iznosa neophodnih za osnivanje osiguravajuće organizacije. Sem toga, uvedena je obaveza organizacije da neprekidno raspolaže propisanim početnim fondom sigurnosti.

Tabela 1. Zaključena premija na jugoslovenskom tržištu 1996 – 2000. godine

mil. din

Osiguravač	1996.	%	1997.	%	1998.	%	1999.	%	2000.	%
"Dunav osiguranje"	847,3	41,0	948,4	32,6	1.334,5	35,2	1.760,0	35,1	3.304,2	37,8
DDOR "N. Sad"	802,6	38,9	1.204,7	41,4	1.450,5	38,3	1.749,0	34,9	3.026,7	34,7
"Lovćen"	63,2	3,1	90,6	3,1	172,5	4,6	213,6	4,3	757,0	8,7
"Globos"	-	-	70,6	2,4	124,8	3,3	127,0	2,5	198,9	2,3
"Kopaonik"	37,0	1,8	44,6	1,5	84,4	2,2	95,8	1,9	182,5	2,1
"Sim"	19,9	1,0	49,7	1,7	82,4	2,2	108,6	2,2	164,0	1,9
"Takovo"	7,1	0,3	16,5	0,6	35,7	0,9	56,7	1,1	116,6	1,3
"Stari Grad"	24,1	1,2	47,9	1,6	57,8	1,5	88,7	1,8	112,3	1,3
"AMS osiguranje"	-	-	-	-	17,5	0,5	24,6	0,5	107,0	1,2
"Auto-Nena"	14,2	0,7	18,2	0,6	21,7	0,6	29,9	0,6	67,7	0,8
"Kolos"	12,3	0,6	18,0	0,6	26,5	0,7	25,9	0,5	66,2	0,8
"Prizma"	6,8	0,3	12,6	0,4	19,4	0,5	28,8	0,6	59,5	0,7
"Ekos"	7,4	0,4	9,7	0,3	23,6	0,6	53,2	1,1	55,3	0,6
ostali	223,8	10,7	375,3	13,2	336,8	8,9	652,0	12,9	513,6	5,8
U k u p n o	2.065,7	100,0	2.906,8	100,0	3.788,1	100,0	5.013,8	100,0	8.731,5	100,0

Izvor: Rezultati poslovanja organizacija za osiguranje i reosiguranje, Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Beograd, različite godine

* Redovni profesor Ekonomskog fakulteta u Subotici i pomoćnik generalnog direktora DDOR „Novi Sad“.
** Direktor Direkcije za razvoj i edukaciju DDOR „Novi Sad“.

I pored činjenice da dva najveća osiguravača, DDOR "Novi Sad" i "Dunav osiguranje", poslednjih godina ostvaruju 70% – 80% zaključne premije osiguranja u SR Jugoslaviji, što podrazumeva i postojanje velikog stepena koncentracije na tržištu (tabela 1), ostatak premije otpada na ispod 40 drugih osiguravača, od kojih većina ima samo simbolično učešće, baveći se gotovo isključivo osiguranjem od auto-odgovornosti.

Ovoliki broj osiguravajućih društava prevelik je za kapacitet našeg tržišta. Kao pozitivnu možemo oceniti činjenicu da je Savezno ministarstvo za finansije poslednjih godinu-dve oduzelo dozvole za rad od preko dvadeset osiguravajućih kuća usled nepravilnosti u poslovanju i nedovoljne visine početnog fonda sigurnosti, pokrenuvši kod nadležnih sudova likvidacione postupke.¹

Struktura premije osiguranja na jugoslovenskom tržištu značajnije se ne menja poslednjih godina. Najveći je udeo osiguranja industrije (preko trećine), pa osiguranja od auto-odgovornosti (oko 20%). Zatim, na većem odstojanju, slede osiguranje civila s preko 10%, uz koje se nalaze osiguranje od nezgode i kasko-osiguranje sa po oko 8% – 9% itd.

Posebno ističemo zanemarljiv udeo osiguranja života od manje od 1%. Odgovarajuće učešće na nivou svetskog osiguranja još pre pet-šest godina premašilo je polovinu. Osnovni razlog ovakvog položaja osiguranja života na jugoslovenskom tržištu je nestabilna situacija s nacionalnom valutom, nizak nivo životnog standarda i nepostojanje poverenja u osiguranje života. Ako se ima u vidu da je struktura svetske premije osiguranja u korist životnog osiguranja u odnosu na osiguranja imovine u srazmeri 62% : 38%, onda je svaki komentar izlišan kada je u pitanju naša situacija.

Procenjujemo da će velika većina postojećih patuljastih organizacija nestati s tržišta zbog oduzimanja dozvola, zatim zbog međusobnih integracija i tako dalje. Optimalan broj osiguravača na našem tržištu mogao bi iznositi od sedam do deset.

Počtkom 1990. u tadašnjoj SFR Jugoslaviji, u značajno izmenjenom društvenom i privrednom ambijentu, donet je novi *Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica*. Izuzetno napredan u vreme donošenja, ovaj zakon je donco niz revolucionarnih novina u ustrojstvu, upravljanju i načinu poslovanja osiguravajućih organizacija, s težnjom uspostavljanja sistema osiguranja sličnog onome u razvijenim zemljama, mada ne sasvim dosledno. Po ovom zakonu

dobitak je postao cilj i svrha poslovanja organizacija za osiguranje, dok je pravni subjektivitet organizacije za osiguranje postao jedinstven (za razliku od ranijeg razdoblja u kome je svaki organizacijski deo osiguravača imao svoj zaseban subjektivitet).

Godine 1996. u SR Jugoslaviji je donet nov, još nvek važeći, *Zakon o osiguranju imovine i lica*. Prema njemu organizacija za osiguranje osniva se kao akcionarsko društvo za osiguranje ili kao društvo za uzajamno osiguranje (u prethodnom zakonu bila je data mogućnost čak pet organizacijskih oblika). Kasnija praksa je pokazala da je akcionarsko društvo postalo ubedljivo preovlađujući oblik. Ceneći iskustva razvijenih zemalja, društvo za uzajamno osiguranje bi u budućnosti i kod nas takođe moglo postati značajan oblik.² Prema ovom zakonu osnovan je i veći broj agencija za pružanje usluga posredovanja i zastupanja u osiguranju i reosiguranju, te pružanje drugih intelektualnih i tehničkih usluga u vezi sa poslovima osiguranja.

Prilikom donošenja zakona iz 1996. u obrazloženju Predloga zakona govoreno je samo u superlativima o rešenjima u Zakonu. Isticano je da je reč o potpuno tržišnom zakonu, zasnovanom na najsavremenijim načelima evropskog prava, koji uvažava smernice Evropskog saveza, omogućava slobodnu tržišnu utakmicu samostalnih subjekata, obezbeđuje nadzor države kako bi se zaštitili osiguranici, te da se radi o zakonu koji uvažava stanje privrednog i političkog razvoja u SR Jugoslaviji.

Polazeći od negativnih iskustava iz prakse, stručnjaci iz ove oblasti počeli su veoma brzo da u rastućoj meri kritikuju neka rešenja *Zakona o osiguranju imovine i lica*. Otvorena pitanja ticala su se, recimo, nerešenog svojinskog koncepta u osiguranju, kvazidioničarstva kroz preovlađujući uticaj društvenog kapitala, ograničenja za ulazak stranog kapitala, prevelikih prerogativa države u pojedinim domenima itd.³

Privredni ambijent u kome se ovaj zakon sprovodio može se, iz dobro poznatih razloga, oceniti kao vanredan. To je doprinelo da su ga mnogi osiguravači kršili, izigravali obaveze i špekulativno se ponašali. Nadležni državni organi su na ovakve pojave mlako reagovali, premda je izvesnom broju osiguravajućih kuća (posebno u poslednje vreme) oduzeta dozvola za rad i nad njima je otpočet likvidacioni postupak.

Po hitnom postupku 1999. godine donet je već pomenući *Zakon o izmenama i dopunama Zakona o*

¹ *Bez stranaca nema razvoja*, „Ekonomiska politika“, 31, decembar 2001, str. 18.

² P. Šulejić, *Pravni problemi osiguranja kod nas*, (u:) *Savremeni problemi u osiguranju imovine i lica* (Zbornik radova), Udruženje za pravo osiguranja Jugoslavije, Palić, 2001, s. 3.

³ B. Rajčić, *Predlog za izmenu i dopunu Zakona o osiguranju imovine i lica*, (u:) *Savremeni problemi u osiguranju imovine i lica* (Zbornik radova), Udruženje za pravo osiguranja Jugoslavije, Palić, 2001, s. 45.

osiguranju imovine i lica. Postalo je očigledno da će uskoro biti neophodno donošenje novog, potpunijeg zakona. Savezno ministarstvo i Savezna vlada su bili planirali da do kraja 2000. donesu potpuno nov zakon o osiguranju. Zbog novonastalih društveno-ekonomskih promena u zemlji i težnje prilagodavanja osnovnim evropskim postulatima u domenu pravne regulative, njegovo donošenje pomeren je za 2002. godinu. U izradu ovog zakona uključeni su Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije i organizacije za osiguranje.

Za osiguravajuće organizacije od posebnog je značaja *Zakon o privatizaciji*. Ovim zakonom očekuje se transformacija društvenog kapitala i potpuna privatizacija osiguravajućih društava u Jugoslaviji, kao i prisustvo stranih osiguravajućih kompanija na našem tržištu.

Zanimljivo je istaći da je Crna Gora već izvela svojinsku transformaciju u domenu osiguravajuće delatnosti nezavisno od druge jugoslovenske republike – Srbije. Vodeće osiguravajuće društvo "Lovćen osiguranje" obavilo je preobražaj na bazi crnogorskog *Zakona o svojinskoj transformaciji*. Nakaadnim ulaganjem "Triglav osiguranja" iz Ljubljana izvršena je dokapitalizacija u iznosu od preko pet miliona maraka. Struktura vlasničkog odnosa u ovoj kući sada izgleda ovako: dosadašnji akcionari 13%, radnici "Lovćen osiguranja" 15%, Fond za razvoj Crne Gore 27%, Fond za penzijsko-invalidsko osiguranje 13%, Zavod za zapošljavanje 5% i "Triglav osiguranje" 27%. Ovim je napravljen presedan, pošto sada imamo državu sa dva sistema – u jednoj republici izvršena je svojinska transformacija (i to sa učešćem stranog ulagača), dok u drugoj još uvek nemamo zakon koji to omogućava.

3. OSIGURANJE U SVETU

Radi ilustracije veličine iznosa kojima raspolažu društva za osiguranje, iznećemo podatke o obimu premije na svetskom tržištu. Već više godina ona premašuje 2.000 milijardi dolara. Tako je 2000. već dostigla 2.444 milijardi dolara, uz realan rast u odnosu na prethodnu godinu od 6,6%. Niz godina je prisutna težnja povećanja značaja osiguranja života u poređenju sa ostalim (neživotnim) osiguranjima. Dok je, recimo, 1991. učešće osiguranja života iznosilo 53%, devet godina kasnije ovaj pokazatelj se približio cifri od 62%.⁴

Posmatrano po pojedinim zemljama, najveći obim premije ostvaruje osiguranje u SAD (2000. godine 865,3 milijarde dolara ili 35,4% svetske premije) i Japanu (504,0 mlrd. dolara ili 20,6%). Zatim slede Velika Britanija (237,0 mlrd. dolara ili 9,7%), Nemačka (123,7 mlrd. dolara ili 5,1%) i Francuska (121,9 mlrd. dolara ili 5,0%), dok su svi ostali znatno iza njih. Na evropske zemlje u celini otpada 780,2 mlrd. dolara, odnosno 31,9% svetske premije. SR Jugoslavija je beznačajna u globalnim razmerama, s premijom od nekoliko stotina miliona dolara.⁵

Zanimljivo je osvrnuti se na još neke globalne pokazatelje. Gustina osiguranja ili premija po stanovniku najviša je u Japanu gde iznosi 3.165 dolara, dok je druga Velika Britanija s 3.029 dolara. Zatim slede Švajcarska (2.583 dolara), SAD (1.611 dolara), Irska (1.888 dolara), Finska (1.744 dolara), Švedska (1.521 dolara) i tako dalje.

Podaci o prodoru osiguranja ili učešću premije u društvenom proizvodu na prvo mesto stavljaju Južnu Afriku s 16,9%, iza koje dolazi Velika Britanija s 15,8%. U još pet zemalja prodor osiguranja premašuje granicu od 10% – Južna Koreja 13,1%, Švajcarska 12,4%, Japan 10,9%, Bahami 10,5% i Irska s 10,1%.

Upotrebna vrednost navedenih pokazatelja je donekle sužena zbog zakonodavnih razlika među zemljama po pitanju premijskog i socijalnog osiguranja. Naime, zemlje s visokorazvijenim državnim sistemima (penzijskog i dr.) osiguranja, kao što je Nemačka, imaju srazmerno nižu gustinu i prodor osiguranja budući da obavezna socijalna izdvajanja nisu obuhvaćena analiziranim podacima.

Deset najvećih osiguravača u svetu imaju sedišta u Japanu, SAD, Francuskoj, Nemačkoj, Italiji i Švajcarskoj. Zapošljavaju po više desetina hiljada zaposlenih (neki i preko 100.000 ljudi), poslujući po celom svetu i ostvarujući premiju reda veličine desetina milijardi evra i dobitak reda veličine milijardi evra.⁶

4. INTEGRACIONI PROCESI NA EVROPSKOM TRŽIŠTU OSIGURANJA

Uporedo sa jačanjem saradnje najmoćnijih zapadnoevropskih zemalja posle Drugog svetskog rata i njihovim postepenim udruživanjem, tekao je i proces integracije u osiguranju. Njega je pratio niz uredbi

⁴ Schweizer Rück, „Sigma“, različiti brojevi.

⁵ Schweizer Rück, *Asssekuranz Global 1999*, „Sigma“, 9, 2000, s. 27.

⁶ *Jahres Ende einer kurzen Asssekuranzliebe*, Wirtschaftswoche, 1999, 52, s. 128.

⁷ R. Merkin, A. Rodger, *EC Insurance Law*, Longman, London and New York, 1997, s. 1-15.

koje su prihvatale sve zemlje članice, prvó Evropske ekonomske zajednice, danas Evropskog saveza. Ceo proces uspostavljanja jedinstvenog tržišta osiguranja trajao je gotovo 30 godina. Obležilo su ga naročito tri generacije smernica izdatih u vremenu između 1973. i 1992. godine.⁷

Očigledno je da je na evropskom osiguravajućem tržištu prisutan veći broj činilaca koji podstiču integracijske procese. Najpre, znatne delove toga tržišta, kako je istaknuto, karakteriše snaženje prožimanja, deregulacije i liberalizacije. Uz stalnu težnju ka unapređenju kvaliteta i povećanju osnovice kapitala, a podstaknuti delovanjem konkurencije i stimulansima s finansijskog tržišta, vodeći osiguravači sve više ulaze u integracijske poslovne poduhvate.

Njima se ostvaruju: 1. ekonomija obima koja obara cenu usluga i poboljšava delotvornost primene prodajnih kanala, informatičke tehnologije, upravljanja finansijskom i drugom imovinom, istraživanja i inovacija, 2. ekonomija područja rada – osiguravači prodiru na strana tržišta, šire modalitete prodaje, uzimaju u pokriće veće i složenije rizike i proširuju lepezu usluga, 3. bolji pristup izvorima kapitala i radne snage, što poboljšava finansijsku moć preduzeća i njegov položaj u nadmetanju s konkurencijom.

Na gotovo svim vodećim tržištima u Zapadnoj Evropi, pre svega u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Italiji, Holandiji i Španiji, učešće najvećih osiguravača osetno se povećalo tokom devedesetih godina, što se dobrim delom može pripisati talasu integracija. U nekim od tih zemalja blizu 60% premije otpada na pet osiguravajućih društava prvih na rang-listi.

U vremenu od 1990. do 1999. udeo velikih evropskih osiguravača⁸ na vodećim zapadnoevropskim tržištima više se nego udvostručio – srednja vrednost njihovog učešća porasla je sa 18% na 39%.⁹ Rast ove grupe bio je omogućen njihovom finansijskom snagom, jer su se, uglavnom, uvećavali različitim oblicima integracija, obično kupovinom manjih društava. Povećanje značaja na tržištu išlo je, dakle, na teret ostalih osiguravajućih kuća.

Nacionalni osiguravači (samostalni ponuđači, gotovo beznačajni u evropskim razmerama, koji posluju pretežno na domaćem tržištu) samo su manji deo gubitaka tržišta uspeli ublažiti redovnim rastom (širenje obuhvata osiguranjem, portfelja, tržišta i sl.). Oni su se usredsređivali na efikasnost poslovanja i unapređenje kvaliteta usluga. Pa ipak, njihov udeo je sa 68% u 1990. opao na 53% u 1999. godini.

Razlozi pada učešća treće grupe, stranih osigura-

vača (isključujući velika preduzeća iz prve grupe), jesu kako negativan organski rast, tako i gubljenje usled preuzimanja od strane ostalih učesnika na tržištu. Njihov procentualni udeo se tokom posmatranog razdoblja prepolovio, opavši u proseku sa 15% na samo 7%.

Prodor velikih evropskih osiguravača sa ogromnom finansijskom moći doveo je tokom devedesetih do očiglednih promena na strani ponude. Pripadnici ove grupe su na većini tržišta Evropskog saveza postali vodeći. Matična tržišta su im i dalje od velikog značaja, ali on opada usled bržeg uvećavanja obima poslova na ostalom prostoru. Zbog ogromne finansijske moći, veliki osiguravači su brzo povećali učešće na tržištu kupovinom manjih osiguravajućih društava. Može se očekivati da će u budućnosti uspeti da očuvaju, pa i poboljšaju svoj ukupni položaj.

Nedavno su objavljeni rezultati zanimljivog istraživanja uglednog nemačkog stručnog časopisa *Zeitschrift für Versicherungswesen*.¹⁰ Na primeru spajanja tri osiguravača (Colonia, Nordstern i Albingia) u jednog od vodećih svetskih osiguravača – AXA Colonia pokazan je gubitak udela na tržištu. Naime, novo preduzeće postiže manje učešće na tržištu od pretpostavljenog učešća dobijenog jednostavnim zbrajanjem pojedinačnih udela pre udruživanja.

Talasi usmereni ka integraciji će, po svemu sudeći, i dalje biti prisutni na razvijenom evropskom tržištu, što će imati svoga odraza i na ostale, prvenstveno susedne zemlje. Evropsko tržište će se, verovatno, polarizovati u velike ponuđače i male specijaliste. Očigledno je da veličina osiguravajućeg preduzeća postaje sve važnija, ali ona ni u kom slučaju nije jedino sredstvo za davanje odgovora na odlučujuća strateškijska pitanja vezana za poslovanje i razvoj. Postojeći osiguravači imaju izgleda da opstanu samo ukoliko se prilagode izmenjenoj situaciji.

4. TRŽIŠTE OSIGURANJA ZEMALJA ISTOČNE EVROPE

Zemlje nekadašnjeg istočnog bloka već deceniju ubrzano razvijaju svoje privrede na temeljima tržišne filozofije jer se samo tako mogu uključiti u evropske integracijske tokove. Njihova iskustva mogu biti veoma zanimljiva i za nas.

Najrazvijenije od tih zemalja su kandidati za ulazak u Evropski savez – očekuje se da će postati njegove članice do kraja prve decenije trećeg milenijuma.

⁷ Allianz, AXA, Generali, Commercial General Union, Royal & Sun Alliance, Winterthur, Zürich.

⁸ *Europe in focus*, „Sigma”, 3, 2000, s. 17-19.

⁹ A. S., *Fusionen kosten Marktanteile*, *Zeitschrift für Versicherungswesen*, 24, 2000, s. 871-872.

¹⁰ *Münchener Rück, The Central and Eastern European insurance markets on their way to the EU*, München, 2000, s. 5.

Reč je o državama koje imaju izuzetno dinamičan privredni razvoj: Poljska, Češka, Slovenija, Mađarska, Slovačka, Estonija, Letonija i Litvanija. Izgledi za njihov ekonomski rast su, prema merodavnim procenama, dobri i u budućnosti. Te zemlje u nekim slučajevima ostvaruju stopu privrednog rasta i iznad 5% godišnje, što je osetno više od nivoa rasta u Zapadnoj Evropi.¹¹

Delatnost osiguranja u osam navedenih zemalja dobija izuzetno pozitivne podsticaje zbog dinamičnog razvoja privreda. Usredsređenost na mali broj osiguravača u svim ovim zemljama je, po pravilu, još uvek visoka u poređenju sa Evropskim savezom. Sem toga, osiguravajuća društva još uvek ne pokazuju onakav stepen tržišne specijalizacije odavno prisutan na zapadnim tržištima. Obično se bave svim vrstama osiguranja, pri čemu je težnja ka specijalizaciji veća ukoliko su preduzeća manja.

Broj osiguravajućih organizacija u zemljama kandidatima za ulazak u Evropski savez rastao je neprekidno do 1998. Posledice snaženja procesa integracije vidljive su već za 1999. kada je ukupan broj osiguravača u ovim zemljama snižen, doduše u ovom trenutku samo simbolično, sa 152 na 148. Tržišni udeo osiguravača u punom ili većinskom vlasništvu stranaca u zemljama kandidatima već sada je veći nego na mnogim zapadnoevropskim tržištima – u 1998. su gotovo trećinom preduzeća, makar i posredno, upravljali vlasnici iz članica Evropskog saveza.

Procenjuje se da će u nekadašnjim socijalističkim zemljama kod neživotnih osiguranja obim premije brže rasti od uvećanja društvenog proizvoda. Neke grane osiguranja, kao što je osiguranje kredita, posebno će izvući korist iz rastućeg privrednog udruživanja u regionu. Još bržu stopu rasta trebalo bi da ostvare osiguranje života i zdravstveno osiguranje. Ovde će

dodatni podsticaj predstavljati reforme sistema socijalnog osiguranja i demografske promene koje se ogledaju u starenju stanovništva u bivšim socijalističkim zemljama.

5. UMETO ZAKLJUČKA

Imajući u vidu napred izneto, mišljenja smo da se jugoslovensko osiguranje nalazi na prekretnici. Naime, sa demokratskim promenama od oktobra 2000. godine, sa ukidanjem sankcija i izlaskom Jugoslavije iz međunarodne izolacije doći će do suštinskih promena u ekonomskom razvoju zemlje. Polazeći od činjenice da je osiguranje ogledalo razvoja svake nacionalne ekonomije, to se svakako odnosi i na jugoslovensko tržište osiguranja. Jugoslavija se sa preko 10 miliona stanovnika nalazi među zemljama s najvećim brojem osiguravajućih društava u poređenju s brojem stanovnika.

Međutim, imajući u vidu otpočete promene u svojskoj transformaciji, otvaranje prema svetu i prodor stranog kapitala, možemo očekivati veoma brze promene u strukturi, veličini i broju osiguravajućih društava u Jugoslaviji. U tom kontekstu, promene u zakonodavstvu nesporno će predodrediti strukturu i veličinu portfelja jugoslovenskih osiguravajućih društava. Ono što je izvesno, to je da će od četrdesetak osiguravajućih društava, koliko je trenutno registrovano, njihov broj u narednom periodu biti sveden na svega desetak. Novi Zakon o osiguranju (koji je u proceduri donošenja) raden je po evropskim kriterijumima. Prodor stranih i jačanje naših osiguravajućih društava čini bitnu pretpostavku za približavanje domaćih osiguravajućih i reosiguravajućih društava evropskim tokovima i njihovu punu integraciju.